

[venster sluiten](#)

Tekst Margreet Vermeulen, Lukas Göbel – 17/10/09, 00:00

Promovendi zijn lang niet allemaal jonge mensen die direct na hun studie promotie-onderzoek gaan doen aan de universiteit. Bijna de helft doet het op eigen kosten en op eigen houtje....

'Promoveren is vooral: mierenneuken op de vierkante centimeter.' Eva Broomans (32) zit aan de eettafel, geflankeerd door een laptop en een aankleedkussen. Haar rechterhand leunt op de rand van de box en komt in actie wanneer baby Fender – 4 weken oud – z'n speen uitspuugt, wat ongeveer elke vijf minuten gebeurt.

Broomans is parttime promovendus, naast haar baan als seksuoloog. Ze onderzoekt of internettherapie net zo goed helpt bij seksproblemen als de gangbare gesprekstherapie. Ze is in 2007 met haar onderzoek begonnen en hoopt over twee jaar klaar te zijn. 'Hoewel ik inmiddels achterloop. Maar het is onwijs leuk, een soort hersengymnastiek.'

Promoveren is populair, blijkt uit cijfers van de VSNU, de vereniging van universiteiten. In het academisch jaar 2006-2007 werden drieduizend doctorsbullen uitgereikt, een stijging van 60 procent ten opzichte van het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw. Die groei is vooral te danken aan vrouwen. Vier op de tien bullen gaat naar een vrouw.

Bij promovendi denken de meeste mensen aan jonge mensen die na hun studie in dienst komen bij de universiteit om vier jaar fulltime promotie-onderzoek te doen. In werkelijkheid promoveert bijna de helft op eigen houtje. Deze 'buitenpromovendi' voorzien in hun eigen levensonderhoud. Ze kiezen zelf hun onderzoeksterrein. Ze benaderen zelf een promotor. En ze draaien zelf voor de kosten op. Vooral de gewoonte om het proefschrift in boekvorm uit te brengen is een dure grap.

Broomans wist al tijdens haar studie dat ze wilde promoveren. En ook dat ze het schrijven van een dissertatie wilde combineren met een baan. 'Het is heerlijk om je hersens te prikkelen met dat gepriegel en als je er middenin zit voelt het als een avontuur. Maar je hebt er bar weinig aan als je de koppeling niet kan maken met de praktijk. Je moet op een verjaardagsfeestje kunnen vertellen waarmee je bezig bent.' Daarom werkt ze op maandag en dinsdag als seksuoloog en spreekt ze cliënten. Op woensdag en vrijdag zit ze met haar neus in de boeken op haar 'kantoor', dat wil zeggen een omgebouwde slaapkamer. Op donderdag is het mamadag en in de tussentijd (lees: het weekend) schaaft ze aan de internettherapie die ze heeft ontwikkeld, bezoekt ze congressen en overlegt ze met haar promotor in Maastricht.

Tijdens haar twee zwangerschapsverloven had ze extra veel energie in haar promotie willen steken, maar dat viel een beetje tegen. 'Ik heb onderschat dat je van zo'n zwangerschap wazig wordt in je hoofd.' Ze voelt zich moe. 'Maar dat hebben leeftijdgenoten ook. Drukke banen, kleine kinderen; iedereen is moe. Toch?'

Soms heeft ze een inzinking. 'Er komt zo veel kijken bij een wetenschappelijke tekst. Alles moet gedefinieerd en afgebakend. Mijn onderzoek gaat dan over de effectiviteit van internettherapie bij seksproblemen, maar natuurlijk niet alle seksproblemen. Het gaat om opwindingsproblemen van vrouwen van een bepaalde leeftijd waarvoor geen lichamelijke oorzaak is en die niet voortkomen uit angst enzovoorts, enzovoorts. Bovendien moet je een methode vinden om erachter te komen of die vrouwen echt geholpen zijn. Een vragenlijst is niet genoeg, je moet zeker weten dat ze geen sociaal wenselijke antwoorden geven.

'Op slechte momenten vraag ik me af wie op mijn onderzoek zit te wachten. Dan besef ik dat het helemaal mijn ambitie is. En moet ik dat dan wel willen?' Gelukkig staan er opbeurende ervaringen tegenover. Vooral het besef dat ze een betere behandelaar wordt door de inzichten die het promotie-onderzoek haar opleveren. Nu al. En ze hoopt

vurig dat internettherapie werkt. 'Dat anonieme is natuurlijk prettig voor de cliënt. Het zou fantastisch zijn als het ertoe leidt dat vrouwen eerder hulp zoeken. Niet wachten tot de problemen alsmáar groter worden.'

Hoe ze het volhoudt? 'Mijn stelregel is: als ik werk, dan werk ik. Als ik bij de kinderen ben, zit ik tot mijn knieën in de zandbak en denk ik nergens anders aan. En als ik bij mijn partner ben, ben ik bij hem. Dan laten we de telefoon over gaan.'

Heeft de promovendus/seksuoloog nog tijd voor seks? 'Daar moet je tijd voor máken', roept Broomans. 'Dat klinkt niet romantisch, maar als je geen tijd reserveert voor seks gebeurt het niet meer. Dan zie je elkaar alleen nog op weg naar de glasbak en de crèche.'

Buitenpromovendi zijn zes tot negen jaar met hun dissertatie bezig, schat Floor Basten die in 2000 promoveerde. Ze heeft een netwerk van academici opgezet die elkaar kunnen begeleiden als ze vastlopen of de handdoek in de ring willen gooien. 'Het ontbreekt promovendi vaak aan een methodiek om alle data die ze verzameld hebben goed te verwerken', aldus Basten.

De cultureel-antropoloog Rosa Lehmann (39) begon in 1995 voortvarend met haar promotie-onderzoek. Ze ging uitzoeken waarom er in Polen, in tegenstelling tot het voormalig Joegoslavië, geen gewapende, etnische conflicten losbarstten na de val van de Muur in 1989. Ze deed veldonderzoek, verzamelde mooi materiaal, maar slaagde niet er een geheel van te maken. Ondertussen werkte ze mee aan het bedrijf van haar man, kreeg ze twee kinderen, Bente (11) en Femi (8), en deed ze klussen die op korte termijn voldoening schonken. Het proefschrift raakte steeds verder uit beeld. Haar promotors hield ze op gepaste afstand. 'Ze waren vaderlijk aanwezig. Daar had ik ze ook op uitgezocht. Ze vroegen telkens belangstellend hoe het ermee stond. Ze waren begripvol, soms misschien iets te begripvol. Ondertussen raakte ik het zicht op het einde kwijt en ik wist niet meer of mijn studie ertoe deed.'

Radicaal ermee kappen deed Lehmann niet. 'Ik voelde me moreel verplicht aan de universiteit. En aan de mensen die ik had geïnterviewd. Bovendien wilde ik graag een onderzoeksbaan aan de universiteit en dan moet je gepromoveerd zijn. Maar misschien kun je beter stoppen dan zo'n onafgemaakte taak jaar in jaar uit met je meezeulen. Dat was echt een zware last.'

Op de eerste schooldag van haar jongste dochter in 2006 besloot Lehmann dat ze haar proefschrift ging afronden. Ze zocht een vaste begeleider aan wie ze elke maand teksten voorlegde. Hij zei: 'Ik wil je met alle plezier tot aan je pensioen begeleiden, maar is het niet handig om een planning te maken?' En dat was precies wat ze nodig had.

Twee jaar later was het manuscript af. Het werd direct goedgekeurd. De bul kreeg ze dit voorjaar overhandigd. Zes manjaren werk zitten erin, schat ze. Fulltime. Verspreid over pakweg veertien jaar.

De universiteiten, verzameld in de VSNU, zijn blij met de groei van het aantal promoties. Maar het aantal moet verder omhoog, vindt VSNU-voorzitter Sybolt Noorda. 'Vroeger kon je alleen maar rector van een gymnasium worden als je gepromoveerd was. Van een secretaris-generaal op een ministerie vonden we het normaal als die een dissertatie had geschreven. Helaas hebben we dat in de jaren zestig afgeschaft, maar nu zijn we weer daarmee bezig. Op elke school, op elk ministerie en op elke redactie moeten mensen rondlopen die het wetenschappelijk onderzoek van binnenuit kennen.'

Noorda prijst hogescholen die groepjes docenten met bonussen en vrije tijd stimuleren om te promoveren. 'Die docenten voelen zich met elkaar verbonden. Dat stimuleert en motiveert om het vol te houden.'

Op dit moment zijn volgens grove schattingen 9.500 buitenpromovendi aan het werk. Hoeveel van hen de eindstreep halen is niet bekend. Maar dat promoveren een heel karwei is, blijkt uit het verhaal van historicus Erwin Buter (34) die voor zijn dissertatie

veertig jaargangen van de voormalige SDAP-krant Het Volk moet doornemen; pakweg twaalfduizend kranten. Buter schrijft een biografie van Johan Ankersmit, de hoofdredacteur van Het Volk van 1920 tot 1937. Behalve de kranten leest Buter alle brieven van Ankersmit die hij in de archieven kan vinden, de partijnotulen van de SDAP die de koers van de krant bepaalde, en hij spoorde onlangs een dochter op van Ankersmit, die in Amerika bleek te wonen en die hij daar interviewde.

Tot voor kort probeerde Buter te promoveren naast zijn werk als journalist en later naast zijn baan als voorlichter. 'Ik had misschien gestructureerder te werk moeten gaan', zegt hij achteraf. 'Soms deed ik weken of maanden niks. En dan kost het veel tijd de draad weer op te pakken; je aantekeningen terug te lezen en te bedenken welke kant het op moet.' Populaire handleidingen als How to write your PhD in fifty minutes a day boden geen soelaas. Buter: 'Ik had geen negen-tot-vijfwerk. Ik kon niet elke dag vijftig minuten reserveren voor mijn proefschrift. Wilde ik ook niet. Ik heb ook nog een sociaal leven, ik wil met vrienden kunnen afspreken, naar familie gaan. Zo'n proefschrift moet een beetje een hobby blijven.'

Hij nam ontslag. Sinds augustus werkt hij vrijwel fulltime aan zijn proefschrift. Daarvan zit hij twee dagen per week in het Instituut voor Sociale Geschiedenis in de archieven. Buter geeft zichzelf tot oktober 2011. Dan moet het af zijn. Niet alleen omdat het dan alweer twaalf jaar geleden is dat hij op het idee kwam een biografie te schrijven, maar vooral omdat dan zijn geld op is.

'Ik heb de afgelopen tien jaar gespaard zodat ik het een tijdje zonder werk kan uitzingen. Maar dat is over pakweg anderhalf jaar echt op.' Buter beseft dat hij zichzelf op die manier dwingt de deadline te halen.

Ook cultureel-antropologe Lehmann creëerde de omstandigheden die haar prikkelden de dissertatie af te ronden. 'Ik had mijzelf verbonden aan het NIOD, het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie. Daar vroeg iedereen voortdurend: en hoe staat het met je proefschrift? Dat helpt.'

Een bul heeft in Nederland weinig status. 'Je moet het vooral niet op je visitekaartje zetten', waarschuwt Buter. 'Dan gaat de loodgieter dubbel tarief vragen.' Het levert in de meeste sectoren geen grote carrièreperspectieven of loonsverhogingen op. Het kost de promovendi alleen maar geld. Terwijl de universiteiten 90 duizend euro per promovendus ontvangen. Ook voor buitenpromovendi, met wie doorgaans maar eens in de drie maanden een gesprek wordt gevoerd. Dat zit sommige doctors dwars.

En wat levert het op? Lehmann: 'Het laat zien hoe volhardend en vakkundig je bent.' Buter: 'Je doet het vooral voor jezelf. Het is heerlijk om in andermans leven te graven. Met als beloning een bul en een feestje.'

De Persgroep Publishing. Alle rechten voorbehouden.